

ਪੰਜਾਬ ਜੀ.ਕੇ.

ਪੰਜਾਬ ਜਨਰਲ ਨਾਲੇਜ, ਪਟਵਾਰੀ
ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ

ਪੰਜਾਬ ਜੀ.ਕੇ.

IBT[®]
IBT INSTITUTE PVT. LTD

ਆਈ.ਬੀ.ਟੀ. ਸੰਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਡ

ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਦਫ਼ਤਰ : ਪਹਿਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ, ਸੀ-1, 2

ਨੇੜੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਹਾਰ, ਮੈਟਰੋ ਸਟੇਸ਼ਨ

ਲਕਸ਼ਮੀ ਨਗਰ, ਦਿੱਲੀ-110092

ਪਹਿਲਾ ਸੰਸਕਰਣ (ਮਈ 2022)

ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ (ਆਈ.ਬੀ.ਟੀ)

© ਆਈ.ਬੀ.ਟੀ. ਸੰਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਲਿਮਿਟਿਡ ਦੇ ਨਾਲ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭਾਗ ਨੂੰ ਆਈ. ਬੀ. ਟੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਧਿਅਮ ਦੁਆਰਾ ਜਿਵੇਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ, ਮੈਕੈਨਿਕਲ, ਫੋਟੋਕਾਪੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਚਨਾ ਭੰਡਾਰਨ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਜਾਂ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸਾਡੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਸਥਾਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਉਪਯੋਗ ਦੀਆਂ ਕਮੀਆਂ, ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਵਪਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਾਲਕਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਸੰਪਾਦਕੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਨਾਮ ਜਾਂ ਟ੍ਰੇਡਮਾਰਕ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ

ਪਿਆਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਓ

ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖਣ ਕਾਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਈ.ਬੀ.ਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਤੇ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੰਜਾਬ ਜੀ.ਕੇ. ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਾਬ ਜਨਰਲ ਨਾਲੇਜ਼, ਪਟਵਾਰੀ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਸ਼ੇ ਜੋ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਪਕ ਵਜੋਂ ਸਧਾਰਨ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :-

ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮਾਨ ਦਰਜਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਅਤੇ ਸਮਰਪਿਤ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਜਾਂ ਛਪਾਈ ਦੀਆਂ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰੇਕ ਸੰਭਵ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਵੱਧ ਉਪਯੋਗੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਸਾਨੂੰ ibthornd@gmail.com ਤੇ ਭੇਜੋ।

ਸ਼ੁਭ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਸਾਹਿਤ

ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ - **IBT**
IBT INSTITUTE PVT. LTD.

ਵਿਸ਼ਾ ਸੂਚੀ

ਪੰਜਾਬ ਜਨਰਲ ਨਾਲੇਜ਼

1. ਪੰਜਾਬ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ	3
2. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ	22
3. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭੂਗੋਲ	48
4. ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ	56
5. ਰਾਜਧਾਨੀ - ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	58
6. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਵੰਡ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹੇ	60
7. ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਲਿਪੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ	75
8. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਰਥ ਵਿਵਸਥਾ	80
9. ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਜਾਬੀ	100

ਪਟਵਾਰੀ ਗਿਆਨ

1. ਪਟਵਾਰੀ ਗਿਆਨ	113
2. ਰੈਵੇਨਿਊ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਪ	132
3. ਬਹੁ-ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	140

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ

1. ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 2022-23	165
2. ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਫ਼ਸਲੀ ਸਿਸਟਮ	175
3. ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਕਿਸਮਾਂ	177
4. ਖੇਤੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਗਬਾਨੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦਾ ਫ਼ਸਲੀ ਉਤਪਾਦਨ	180
5. ਮਿੱਟੀ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀਬਾੜੀ	194
6. ਪਲਾਂਟ ਪੈਥੋਲੋਜੀ	200
7. ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ	201
8. ਫੁੱਟਕਲ	207

**ਪੰਜਾਬ ਜਨਰਲ
ਕਾਲਜ**

ਪੰਜਾਬ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ

ਜਨਮ	: 01.11.1966 ਈ.
ਰਾਜਧਾਨੀ	: ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਖੇਤਰਫਲ	: 50362 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ (19,455 ਵਰਗ ਮੀਲ)
ਆਬਾਦੀ	: 27, 704, 236
ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ	: 23
ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ	: 14
ਕਸਬੇ	: 157
ਪਿੰਡ	: 12673
ਤਹਿਸੀਲਾਂ	: 81
ਸਬ-ਤਹਿਸੀਲਾਂ	: 87
ਬਲਾਕ	: 145
ਨਗਰ ਪੰਚਾਇਤਾਂ	: 35
ਲਿੰਗ ਅਨੁਪਾਤ	: 893
ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ	: 76.68%
ਵਸੋਂ ਘਣਤਾ	: 550 ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
ਵੈਬਸਾਈਟ	: www.punjabgovt.nic.in
ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ	: 117
ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ	: 13
ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਸੀਟਾਂ	: 07
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਨਾਂ	: ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ, ਪੰਚਨਦ, ਪੈਂਟਾਪੋਟਾਮੀਆ, ਸੇਕੀਆ, ਲਾਹੌਰ ਸੂਬਾ, ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ, ਤਾਕੀ
ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਦਰਿਆ	: ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ, ਘੱਗਰ
ਰਾਜ ਪੰਛੀ	: ਬਾਜ
ਰਾਜ ਫੁੱਲ	: ਗੁਲਾਬ
ਰਾਜ ਖੇਡ	: ਕਬੱਡੀ
ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ	: ਪੰਜਾਬੀ
ਰਾਜ ਦਰੱਖਤ	: ਸਿਸਮ (ਟਾਹਲੀ)
ਰਾਜ ਜਾਨਵਰ	: ਕਾਲਾ ਹਿਰਨ
ਸਿੱਖ	: 63.60%
ਈਸਾਈ	: 1.20%
ਹਿੰਦੂ	: 34.00%

ਜੈਨ	: .16%
ਮੁਸਲਿਮ	: 02%
ਬੁੱਧ	: .17%
ਪੰਜਾਬ ਦਿਵਸ	: 1 ਨਵੰਬਰ
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ	: ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ	: ਲਾਹੌਰ, ਸ਼ਿਮਲਾ ਤੇ ਜਲੰਧਰ
ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰਫਲ ਦਾ ਭਾਗ	: 1.53%
ਖੇਤਰਫਲ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਜ	: 19ਵਾਂ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਅਰਥ	: ਪੰਜ ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਧਰਤੀ (ਫਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦ) ਪੰਜ + ਆਬ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੋਰ ਉਪਨਾਮ	: ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੜਗ ਭੁਜਾ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਨਾਜ ਦੀ ਟੋਕਰੀ, ਭਾਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਦੁਆਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਉਪਨਾਮ

1. ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ	: ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
2. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ	: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
3. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ	: ਅਬੋਹਰ
4. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਰਾਜਧਾਨੀ	: ਲੁਧਿਆਣਾ
5. ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪੰਝੂੜਾ	: ਮਾਝਾ ਖੇਤਰ
6. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਨਚੈਸਟਰ	: ਲੁਧਿਆਣਾ
7. ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ	: ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ
8. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦਿਲ	: ਮਾਝਾ ਖੇਤਰ
9. ਸਪੋਰਟਸ ਕੈਪੀਟਲ ਆਫ ਪੰਜਾਬ	: ਜਲੰਧਰ
10. ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਧੁਰਾ	: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
11. ਵੈਡਿੰਗ ਕੈਪੀਟਲ ਆਫ ਪੰਜਾਬ	: ਜ਼ਿਰਕਪੁਰ
12. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਜਧਾਨੀ	: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
13. ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੱਕਾ	: ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੁਤੰਤਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਸਕ	ਸ਼ਹੀਦ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ (1711 ਈ.)
ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਆਖਰੀ ਸਿੱਖ ਸ਼ਾਸਕ	ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ (1849 ਈ.)
ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ	ਡਾ. ਗੋਪੀ ਚੰਦ ਭਾਰਗਵ
ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਜਪਾਲ	ਸੀ. ਐਮ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ
ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਪੀਕਰ	ਸ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ
ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਬਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ	1. ਗੁਲਜਾਰੀ ਲਾਲ ਨੰਦਾ 2. ਆਈ. ਕੇ. ਗੁਜਰਾਲ 3. ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ
ਪੰਜਾਬੀ, ਜੋ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ	ਸ. ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਸ ਨਗਰ ਨਿਗਮ

1. ਪਟਿਆਲਾ	2. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	3. ਬਠਿੰਡਾ	4. ਜਲੰਧਰ	5. ਲੁਧਿਆਣਾ
6. ਫਗਵਾੜਾ	7. ਮੋਗਾ	8. ਪਠਾਨਕੋਟ	9. ਗੁਜ਼ਿਆਰਪੁਰ	10. ਮੋਹਾਲੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ (ਕੁੱਲ 4 ਵਾਰ)

- 1901 ਈ. ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਕਰਜਨ ਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਉੱਤਰੀ-ਪੱਛਮੀ ਸੀਮਾਵਰਤੀ ਪ੍ਰਾਂਤ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ।
- 1911 ਈ. ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਹਾਰਡਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ।
- 1947 ਈ. ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਹੋਏ-ਚੜ੍ਹਦਾ ਪੰਜਾਬ (ਭਾਰਤ) ਤੇ ਲਹਿੰਦਾ ਪੰਜਾਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)
- 1966 ਈ. ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹੜੱਪਾ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

- ਕੋਟਲਾ ਨਿਹੰਗ ਖਾਂ (ਰੂਪਨਗਰ) 1953 ਵਾਈ. ਡੀ. ਸ਼ਰਮਾ
- ਸੰਘੋਲ (ਉੱਚਾ ਪਿੰਡ) (ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ)-1968 ਵਿੱਚ ਐਮ. ਐਸ. ਤਲਵਾੜ ਤੇ ਆਰ. ਐਸ. ਬਿਸਤ
- ਰੋਹੀੜਾ (ਸੰਗਰੂਰ) 1976-77
- ਸੁਨੇਤ (ਲੁਧਿਆਣਾ) 1983-84

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਿਲ੍ਹੇ

1. ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ-ਰੂਪਨਗਰ	2. ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੁਬਾਰਕ-ਪਟਿਆਲਾ
3. ਫਿਲੌਰ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ-ਲੁਧਿਆਣਾ	4. ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਕਾਂਢੀ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ-ਪਠਾਨਕੋਟ
5. ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ-ਰੂਪਨਗਰ	6. ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
7. ਬਠਿੰਡਾ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਜਾਂ ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੁਬਾਰਕ-ਬਠਿੰਡਾ	

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਝੀਲਾਂ

1. ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਣ (ਤਰਨਤਾਰਨ-ਬਿਆਸ ਨਦੀ 'ਤੇ)	2. ਕਾਂਝਲੀ ਝੀਲ (ਕਪੂਰਥਲਾ-ਬਿਆਸ ਨਦੀ 'ਤੇ)
3. ਰੋਪੜ ਝੀਲ (ਰੂਪਨਗਰ-ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ 'ਤੇ)	4. ਸੁਖਨਾ ਝੀਲ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਘੱਗਰ ਨਦੀ 'ਤੇ)

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮੰਦਰ

1. ਸੋਢਲ ਮੰਦਰ-ਜਲੰਧਰ	2. ਪੰਚ ਮੰਦਰ-ਕਪੂਰਥਲਾ
3. ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਮੰਦਰ-ਪਟਿਆਲਾ	4. ਦੁਰਗਿਆਨਾ ਮੰਦਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
5. ਦੇਵੀ ਤਲਾਬ ਮੰਦਰ-ਜਲੰਧਰ	6. ਰਾਮ ਤੀਰਥ ਮੰਦਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੇਸੀ ਮਹੀਨੇ

ਲੜੀ ਨੰ.	ਦੇਸੀ ਮਹੀਨਾ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਮਹੀਨਾ	ਸ਼ੁਰੂਆਤ
1.	ਚੇਤ	ਮਾਰਚ	14 ਮਾਰਚ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ
2.	ਵੈਸਾਖ	ਅਪ੍ਰੈਲ	14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ
3.	ਜੇਠ	ਮਈ	15 ਮਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ
4.	ਹਾੜ੍ਹ	ਜੂਨ	16 ਜੂਨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ
5.	ਸਾਵਣ	ਜੁਲਾਈ	16 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ

ਪਟਵਾਰੀ ਗਿਆਨ

ਪਟਵਾਰੀ ਗਿਆਨ

ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਬੁਨੀਆਦੀ ਫਰਜ਼

ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ: ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਵੇਖਣ, ਖੇਤ ਨਿਰੀਖਣ, ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ, ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਸੋਧ ਜਾਂ ਇੰਤਕਾਲ, ਬਟਵਾਰਾ, ਕਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਤਕਵੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸਰਕਲ ਦੇ ਹੋਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਜਾਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਜਨਗਣਨਾ ਦਾ ਅਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਗੋ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸਦੇ ਉਹ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਡਾਕੀਏ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਸਹਾਇਤਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਰੱਖੇ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਸਮਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੀ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੁਕਮ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰ ਨੰ. 7 (ਭੂਮੀ ਕਰ ਅਸਾਈਨਮੈਂਟ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ) ਦੁਆਰਾ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਨਿਯਮ ਸਟੈਂਡਿੰਗ ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ 61(ਕੈਨਲਾਂ) ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ।

ਬਿਪਤਾ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ

- (1) ਹਰੇਕ ਪਟਵਾਰੀ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਸਬੰਧ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ।
 - (a) ਜਿਲੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਲੇਗ, ਹੈਜ਼ਾ, ਚੇਚਕ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕੋਪ;
 - (b) ਫਸਲਾਂ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ ਸਮੇਤ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਆਫ਼ਤਾਂ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਤੇ,
- (2) ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫੀਲਡ ਕਾਨੂੰਗੋ ਰਾਹੀਂ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਸਬ-ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ (i) ਸੁਪਰਾ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮਾਮਲੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- (3) ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਸਦਰ ਕਾਨੂੰਗੋ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਫੈਲੀਆਂ ਮਹਾਂਮਾਰੀ ਦੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- (4) ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਬਿਓਰਾ ਅਤੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। **ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦੌਰੇ :** ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਗੋ, ਨਾਇਬ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ, ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਰ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਸਰਕਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਟਵਾਰੀ ਆਪਣੀ ਡਾਇਰੀ 'ਤੇ ਵਿਜ਼ਿਟਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਜਦੋਂ ਕਾਨੂੰਗੋ ਜਾਂ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆਵੇ -
 - (1) ਕੋਈ ਵੀ ਐਲੂਵਿਅਨ ਜਾਂ ਡਿਲੂਵਿਅਨ ਜੋ ਇਸਦੇ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਖੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
 - (2) ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ, ਰੈਵੇਨਿਊ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੈਨਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ, ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਉਲਟ ਕਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਬਾਗਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ, ਤਕਵੀਂ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਗਤੀ ਬਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।
 - (3) ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਸ ਜਾਂ ਅਪਰਵਾਸ।

ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ / ਰੋਕਾਂ :- ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਿਤ ਫਰਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਜੁੜੇ ਫੁੱਟਕਾਲ ਕੰਮਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਥਾਨ ਜਾਂ ਤਹਿਸੀਲ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ 'ਤੇ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਿਟਰਨਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਜਾਂ ਡਿਸਚਾਰਜ ਵਿੱਚ ਆਮ ਤਹਿਸੀਲ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਅਨਿਯਮਿਤ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਰਤੱਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਕਿਸੇ ਪਟਵਾਰੀ ਤੋਂ ਰਿਟਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਟੱਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਯਤ ਮਿਤੀ ਤੱਕ ਜਮ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਵਾਰਬੰਦੀ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਮਲਕੀਅਤ ਕਾਲਮ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ : ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਸ਼ਾਖਾ ਦੇ ਕਰ ਮੈਨੂਅਲ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਵਾਰਬੰਦੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 68 ਦੁਆਰਾ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਨਹਿਰ ਅਤੇ ਡਰੇਨੇਜ ਐਕਟ VIII ਆਫ 1873) ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ, ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਨਹਿਰੀ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਵਲ ਪਟਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਿਵਲ ਪਟਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਹ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਪਟਵਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨਾਲ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਰਬੰਦੀ ਲਈ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਪੁਲਿਸ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ

- (1) ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ : ਧਾਰਾ 45, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟਵਾਰੀ ਆਪਣੇ ਸਰਕਲਾਂ ਦੇ ਉਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਪਟਵਾਰੀ ਕੋਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕੀ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੰਬਰਦਾਰਾਂ ਜਾਂ ਚੌਕੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- (2) ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਰਕਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਕਰੀ ਜਾਂ ਵਿਕਰੀ ਬਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਆਬਕਾਰੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਥਾਣੇ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਨਕਸ਼ੇ :- ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਹੇਠਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

- (i) ਆਮ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
- (ii) ਘਿਨਾਉਣੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨੀ ਝਗੜਿਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਤਲ ਜਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਰਹੇ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਦੇ ਰੈਂਕ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਹੋਣ) ਕਰਨਗੇ, ਜੇਕਰ ਪਟਵਾਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਹੀ ਨਕਸ਼ੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜੁਰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਉਸ ਸਰਕਲ ਦੇ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰੋ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹੋ ਜੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖੇਗਾ ਕਿ ਨਕਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪਟਵਾਰੀ ਨਾ ਲਗਾਵੇ।
- (iii) ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦਰਸਾਏਗਾ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਨਕਸ਼ਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟੋਪੋਗ੍ਰਾਫਿਕ ਵਸਤੂਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਏਗਾ। ਫਿਰ ਪਟਵਾਰੀ ਨਕਸ਼ੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਲੀਕਣ, ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਦੂਰੀਆਂ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਹ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇਗਾ।
- (iv) ਇਹ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰੇ ਜੋ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਨਾਲ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰੀਆਂ ਦੂਰੀਆਂ ਦੀ ਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਉਹ ਵੀ ਪਟਵਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।
- (v) ਇਹ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪਟਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਦੁਆਰਾ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਉਹ ਲਾਲ ਸਿਆਹੀ ਨਾਲ ਹੋਣ।
- (vi) ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਜਾਂ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਆਬਾਦ ਦੀਵਾਰ ਜਾਂ ਮਸ਼ੀਨ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕਰ ਇਕੱਠਾ (ਕਰ ਉਗਰਾਹੀ) ਕਰਨਾ

ਕਰ ਉਗਰਾਹੀ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ : ਜਦੋਂ ਕਰ ਉਗਰਾਹੀ ਦਾ ਕੰਮ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰ ਦੀ ਉਗਰਾਹੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਰਸੀਦ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਹੈੱਡਮੈਨ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਅਰਜ਼ੀਰਸਲ (1) ਪਿੰਡ (2) ਰਾਸ਼ੀ (3) ਕਿਸ ਖਾਤੇ ਵਿੱਚ (4) ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਟੈਂਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ ਤਹਿਸੀਲ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸ ਤਹਿਸੀਲ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ

ਹਨ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪੈਰੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਤਹਿਸੀਲ ਫੀਸ ਲੈਣ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਮਨੀ ਆਰਡਰ ਦੁਆਰਾ ਮੰਗ ਵਾਪਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਪਟਵਾਰੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਾਸ਼ੀ, ਮੰਗ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਕੇ ਕੂਪਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ।

ਸਾਲਾਨਾ ਬੱਚ ਪੇਪਰ :- ਪਟਵਾਰੀ ਹਰ ਸਾਲ ਪਿੰਡ ਬੱਚ ਲਈ ਹਰੇਕ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਕਾਇਆ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਇੱਕ ਬੱਚ-ਪੇਪਰ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਤਰਾਅ-ਚੜ੍ਹਾਅ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧੀਨ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰ ਬਣਾਏ ਜਾਣਗੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਗਿਰਦਾਵਰੀ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਲਈ ਪਟਵਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਬੱਚ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਜੇਕਰ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਾਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਵਾਢੀ ਵੇਲੇ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਲੋੜ ਹੋਵੇ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਬੱਚ ਪੇਪਰ ਸਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਸਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਬੱਚ ਪੇਪਰ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਾਵਧਾਨੀਆਂ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਡੁਪਲੀਕੇਟ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਨੰਬਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਪਟਵਾਰੀ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫੀਲਡ ਕਾਨੂੰਗੋ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੋਵਾਂ ਕਾਪੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉੱਚ ਕਰ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਐਂਟਰੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਰਦ ਬੱਚ ਦਾ ਰੂਪ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਸਰਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਕਿ ਹਰੇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਹਾਰਕ ਹੋਵੇ। ਨੰਬਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਾਪੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਅਸਲੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਦਾਇਰ ਹੋਣ ਤੱਕ ਪਟਵਾਰੀ ਦੀ ਕਾਪੀ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਤਹਿਸੀਲ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇਸਨੂੰ ਅਗਲੀ ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਜਮਾਂਬੰਦੀ ਇਸਦੇ ਫਰਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਰਚਾ ਕਿਤਾਬਾਂ : ਪਟਵਾਰੀ ਹਰੇਕ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪਰਚਾ ਬੁੱਕ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤੇ ਰਸੀਦ ਫਾਰਮਾਂ ਸਮੇਤ ਹਰ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਪਰਚਾ ਕਿਤਾਬਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਆਫ਼ ਲੈਂਡ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਬਜਟ ਹੈੱਡ “68-ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ” ਤੋਂ ਵਸੂਲੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਸਿਵਾਏ ਖਾਤੇ ਦੀ ਨਕਦ ਅਦਾਇਗੀ ਦੇ ਕਰ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਮਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸਾਲਾਨਾ ਪਰਚਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਐਂਟਰੀਆਂ ਮੁਫ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ :- ਕੋਈ ਵੀ ਮਾਲਕ ਜਾਂ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ, ਪਟਵਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਰਚਾ ਬੁੱਕ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਟਵਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਾਲ ਲਈ ਉਸ ਬਕਾਇਆ ਮੰਗ ਲੈਣ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮਰਥਨ ਲਈ ਕੋਈ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਟਵਾਰੀ ਸਰਵਿਸ (ਸੇਵਾ) ਬੁੱਕ

ਪਟਵਾਰੀ ਸਰਵਿਸ ਬੁੱਕ ਅਤੇ ਕਰੈਕਟਰ ਰੋਲ (ਚਰਿੱਤਰ ਸੂਚੀ) : ਪਟਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਵਿਸ ਬੁੱਕ ਅਤੇ ਚਰਿੱਤਰ ਰੋਲ (ਭਾਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜਾਂ ਸਥਾਈ ਹੋਣ) ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਕਾਨੂੰਗੋ ਅਤੇ ਸਦਰ ਕਾਨੂੰਗੋ ਦੁਆਰਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਏ.ਟੀ.ਸੀ 4 ਅਤੇ ਐਫ. ਸੀ. 210 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਮਾਰਚ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਚਰਿੱਤਰ ਸੂਚੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਦਰ ਕਾਨੂੰਗੋ ਨੇ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਸਰਕਲ ਕਰ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ ਭਰ ਲਈ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਡਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ/ਵਾਧੂ ਸਹਾਇਕ ਬੰਦੋਬਸਤ ਅਫ਼ਸਰ/ਸਹਾਇਕ ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫ਼ਸਰ/ਸੈਟਲਮੈਂਟ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬੀ ਦਸਤਖ਼ਤਾਂ ਲਈ ਭੇਜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚਰਿੱਤਰ ਰੋਲ ਫਿਰ ਰਿਕਾਰਡ ਲਈ ਸਦਰ ਕਾਨੂੰਗੋ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਰਸੀਦ ਬੁੱਕ

- (1) ਹਰੇਕ ਪਟਵਾਰੀ ਕੋਲ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਰਸੀਦ ਬੁੱਕ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕੀਤੀ ਕਿਤਾਬ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਫੀਸ ਰਜਿਸਟਰ ਹੋਵੇ। ਇੱਕ ਮੰਗ-ਪੱਤਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੈੱਕ ਬੁੱਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਛਾਪੀ ਗਈ ਰਸੀਦ ਬੁੱਕ ਪੋਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਟਵਾਰੀ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਗੋ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਜੋ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਿਛਲੀ ਰਸੀਦ ਬੁੱਕ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਾਊਂਟਰ ਫੋਇਲ ਵਾਪਸ ਕਰੇ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਰਸੀਦ

ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 2022-23

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਤਰਾਂ-

- ਖੇਤੀਬਾੜੀ – ਮਿੱਟੀ 'ਤੇ ਖੇਤੀ ਕਰਨ, ਫ਼ਸਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਦਾ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਕਲਾ ਨੂੰ ਖੇਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਖੇਤੀ – ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਵਪਾਰਕ ਪਾਲਣ ਪੌਸ਼ਣ। ਇਹ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਪੂਰਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ – ਅੰਗੂਰਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ।
- ਮੱਛੀ ਪਾਲਣ – ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਟੈਂਕਾਂ ਅਤੇ ਤਾਲਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਜਨਨ ਕਰਨਾ।
- ਬਾਗਬਾਨੀ – ਵਪਾਰਕ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਫਲ ਉਗਾਉਣਾ।
- ਓਲੇਰੀਕਲਚਰ – ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਅਧਿਐਨ।
- ਪੋਮੋਲੋਜੀ – ਫਲਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ।
- ਪੈਡੋਲੋਜੀ – ਮਿੱਟੀ ਜਾਂ ਧਰਤੀ ਦਾ ਅਧਿਐਨ।
- ਕੀਟ ਵਿਗਿਆਨ – ਕੀੜਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ।
- ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ – ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਮੁੱਖ ਫੋਕਸ ਮੌਸਮ ਦੀ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਪੌਦਾ ਰੋਗ ਵਿਗਿਆਨ – ਜੀਵਾਂ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਜੋ ਪੌਦਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੌਦਿਆਂ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰਣ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ।

ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀ ਬਾਰੇ

- ਭਾਰਤ ਦਾ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ : 328.74 mha
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੁੱਲ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਖੇਤਰ : 305 mha
- ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਘਟੀਆ ਜ਼ਮੀਨ : 187 mha
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੁੱਲ ਫ਼ਸਲੀ ਖੇਤਰ : 193 mha
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੁੱਲ ਸਿੰਚਾਈ ਖੇਤਰ : 86.5 mha
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸਿੰਚਾਈ ਖੇਤਰ : 68 mha
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਫ਼ਸਲੀ ਖੇਤਰ : 141 mha
- ਭਾਰਤ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ : 136%
- ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੰਗਲ ਖੇਤਰ : ਕੁੱਲ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ 21.7%
- ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲਾ ਰਾਜ : ਰਾਜਸਥਾਨ
- ਰਾਜ ਜੋ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੈ : ਐਮ.ਪੀ. (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)
- ਰਾਜ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਉੱਚਾ ਜੰਗਲੀ ਖੇਤਰ ਹੈ : ਮਿਜ਼ੋਰਮ
- ਰਾਜ ਜੋ ਦਾਲ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ : ਐਮ.ਪੀ. (ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)
- ਉਹ ਰਾਜ ਜੋ ਪਹਿਲਾ ਅਨਾਜ ਉਤਪਾਦਨ ਹੈ : ਯੂ.ਪੀ. (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)

- ਰਾਜ ਜੋ ਕੁੱਲ ਮੋਟੇ ਅਨਾਜ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ : ਕਰਨਾਟਕ
- ਖੁਰਾਕ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ : ਪੰਜਾਬ
- ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ : ਯੂ.ਪੀ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)
- ਕਣਕ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਸੂਬਾ : ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
- ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਾਸ਼ਪ ਕੁੱਲ ਗਲੋਬਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ : 0.0001% ਬਣਦੀ ਹੈ
- ਸਲਾਨਾ ਵਿਸ਼ਵ ਵਰਖਾ : 100 ਸੈ.ਮੀ
- ਭਾਰਤ ਦੀ ਔਸਤ ਸਾਲਾਨਾ ਵਰਖਾ : 119 ਸੈ.ਮੀ
- ਬਾਰਿਸ਼ ਦੀ ਮਾਤਰਾ : 1284 ਮਿ.ਲੀ
- ਸਿੰਚਾਈ ਅਧੀਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਬਾ : 64.7 mha
- ਸਰਵੋਤਮ ਜੰਗਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ : ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਦਾ 33%
- ਰਾਜ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੁਪਕਾ ਸਿੰਚਾਈ ਅਧੀਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਕਬਾ ਹੈ : ਰਾਜਸਥਾਨ
- ਖਾਦ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖਪਤ ਦਰ : ਪੰਜਾਬ (1091 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ/ਹੈਕਟੇਅਰ)
(ਰਾਜ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ)
- ਉਹ ਰਾਜ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਖਾਦ ਦੀ ਖਪਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈ : ਪੰਜਾਬ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਦੀਆਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

- ਸ਼ੁੱਧ ਬਿਜਾਈ ਖੇਤਰ : 4.023 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ
- ਕੁੱਲ ਫ਼ਸਲੀ ਖੇਤਰ : 7.739 ਮਿਲੀਅਨ ਹੈਕਟੇਅਰ
- ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਤੀਬਰਤਾ : 189% (ਦੂਜਾ ਉੱਚਤਮ)

ਕੇਂਦਰੀ ਪੂਲ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ

ਪੰਜਾਬ	ਉਤਪਾਦਨ (ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ)	ਖੇਤਰ (ਹਜ਼ਾਰ ਹੈਕਟੇਅਰ)
• ਚਾਵਲ	12821.6	3103
• ਕਣਕ	18261.8	3520
• ਮੋਟੇ ਅਨਾਜ	421.3	116.9
• ਦਾਲਾਂ	27.7	29.5
• ਕੁੱਲ ਅਨਾਜ	31532.3	6769.4
• ਤੇਲ ਬੀਜ	59.5	-
• ਕਪਾਹ	1222	-
• ਗੰਨਾ	7773.7	-

ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ 2022-23 ਲਈ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ

- ਮਾਨਯੋਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਾਲੀ ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਕੈਬਨਿਟ ਕਮੇਟੀ (CCEA) ਨੇ ਹਾੜੀ ਦੇ ਮੰਡੀਕਰਨ ਸੀਜ਼ਨ (RMS) 2022-23 ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਾੜੀ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ (MSP) ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

- ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਰ ਐਮ ਐਸ 2022-23 ਲਈ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਤਪਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਜ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਐਮ ਐਸ ਪੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਪੂਰਨ ਵਾਧੇ ਦੀ ਸਿਫ਼ਰਾਸ਼ ਦਾਲ ਮਸੂਰ ਅਤੇ ਰੇਪਸੀਡਜ਼ ਅਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ 400 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਹਰੇਕ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੋਲੇ 130 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਹਨ। ਕੇਸਫਲਾਵਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 114 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਇੰਟਲ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵਿਭਿੰਨ ਮਿਹਨਤਾਨੇ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਫ਼ਸਲੀ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਮੰਡੀਕਰਨ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ 2022-23 (ਰੁਪਏ/ਕੁਇੰਟਲ ਵਿੱਚ)

ਫ਼ਸਲਾਂ	RSM ਲਈ MSP 2021-22	RSM ਲਈ MSP 2022-23	ਲਾਗਤ ਉਤਪਾਦਨ 2022-23	MSP ਸੰਪੂਰਨ ਵਾਧਾ	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ੇ/ ਰਿਟਰਨ ਦੀ ਲਾਗਤ
ਕਣਕ	1975	2015	1008	40	100
ਜੌਂ	1600	1635	1019	35	60
ਛੋਲੇ	5100	5230	3004	130	74
ਮਸੂਰ	5100	5500	3079	400	79
ਸਰ੍ਹੋਂ	4650	5050	2523	400	100

RMS (2022-23) ਲਈ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਮਰਥਨ ਮੁੱਲ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੇਂਦਰੀ ਬਜਟ 2018-19 ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਾਜਬ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਕੁੱਲ-ਭਾਰਤੀ ਔਸਤ ਲਾਗਤ ਦੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 1.5 ਗੁਣਾ ਦੇ ਪੱਧਰ ਤੇ MSP ਤੈਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਲਈ ਮਿਹਨਤਾਨਾ ਕਣਕ ਅਤੇ ਰੇਪਸੀਡ ਅਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਹਰੇਕ 100% ਦਾਲ 79% ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਨੁਮਾਨਤ ਰਿਟਰਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ; ਛੋਲੇ (74%); ਜੌਂ (60%) ਸੂਰਜਮੁਖੀ (50%)।

ਮੋਟੇ ਅਨਾਜਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ MSPs ਨੂੰ ਮੁੜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵੱਡੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੰਗ-ਸਪਲਾਈ ਦੇ ਅਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਵਧੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਿਸ਼ਨ ਆਨ ਐਡੀਬਲ ਆਇਲ-ਆਇਲ ਪਾਮ (NME-OP) ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੇਂਦਰੀ ਸਪਾਂਸਰਜ਼ ਸਕੀਮ, ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਤੇਲ ਦੇ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ।

ਮੰਡੀਕਰਨ ਸੀਜ਼ਨ ਲਈ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਲਈ ਐਮ.ਐਸ.ਪੀ 2020-21 (ਰੁਪਏ/ਕੁਇੰਟਲ ਵਿੱਚ)

ਕ੍ਰਮ ਸੰ.	ਫ਼ਸਲਾਂ	ਰਿਟਰਨ ਦੀ ਲਾਗਤ (ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਿੱਚ)	MSP ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਵਾਧਾ	2020-21 ਲਈ MSP
1	ਕਣਕ	109	85	1925
2	ਜੌਂ	66	85	1525
3	ਗ੍ਰਾਮ	74	255	4875
4	ਦਾਲ	76	325	4800
5	ਰੇਪਸੀਡ ਅਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ	90	225	4425
6	ਸੂਰਜਮੁਖੀ	50	270	5215